

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОГО І ПОРІВНЯЛЬНОГО МОВОЗНАВСТВА ТА НОВОГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Словники

Студента 1 курсу
Групи ДВ-27
Жванка Євгенія

Полтава-2013

Словнік — упорядкований в алфавітному чи тематичному порядку список заголовних слів, лексикографічно опрацьованих.

Типи словників

Перекладні словники

Тлумачні словники

Етимологічні словники

Словники синонімів,
антонімів, паронімів

Орфографічні, орфоепічні та
інші словники
правильності мови

Фразеологічні словники

Також існують такі словники:

- діалектні словники,
- етимологічні словники,
- зворотні словники,
- історичні словники (різновид тлумачного словника),
- ономастичний словник,
- орфоепічний словник,
- орфографічний словник,
- перекладний словник,
- словник антонімів,
- словник епітетів,
- словник іншомовних слів,
- словник мови письменника,
- словник омонімів,
- словник паронімів,
- словник синонімів,
- словник скорочень,
- словник сполучуваності,
- словник топонімів,
- словотвірний словник,
- термінологічний словник,
- тлумачний словник.

Перекладні словники

Перекладні словники

Англо-український
Українсько-англійський
СЛОВНИК

150 000 СЛІВ

English-Ukrainian
Ukrainian-English
DICTIONARY

TORSING
СЛОВНИК

У багатомовних (перекладних) словниках дається не пояснення (тлумачення) значень слів, а переклад, тобто підбирається слово-відповідник іншої мови. Найчастіше це двомовні словники. Їх створюють для цілей перекладу й активно використовують при вивченні іноземної мови. Значно рідше за двомовні створюються словники, які охоплюють три і більше мов. Крім того створено чимало диференційних словників, в яких наводяться лише ті слова, які не збігаються за значенням.

В українській лексикографії

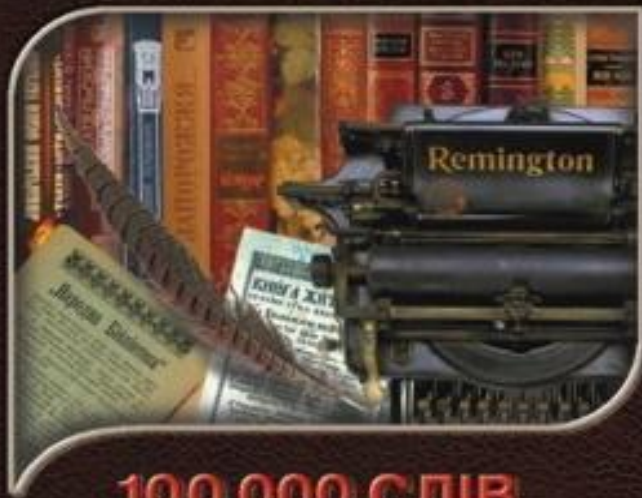
Найпоширеніші в Україні двомовні перекладні словники. Їхнє створення ґрунтується на багатих традиціях української лексикографії, відзначається безперервним удосконаленням, поглибленням наукового, мовного опрацювання. Однією з визначних праць української лексикографії є шеститомний “Українсько-російський словник”, укладений колективом Інституту мовознавства імені О. О. Потебні і виданий у 1953 – 1963 рр.. Цей словник є широким зібранням лексичних і фразеологічних скарбів сучасної української літературної мови. Опубліковані російсько-українські словники, які презентують термінологію багатьох галузей знань: гірничий, хімічний, фізичний, математичний, геологічний, гідротехнічний, технічний, ветеринарний, сільськогосподарський, а також крім російсько-українських і українсько-російських, видано також двомовні і багатомовні словники, які охоплюють інші мови. Навіть короткий огляд сучасних перекладних словників, створених українськими лексикографами, свідчить про значну і глибоку інформативність цих видань, їхнє важливе практичне значення.

Тлумачні словники

СУЧАСНИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

100 000 СЛІВ

ШКОЛА

ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

Тлумачний словник — словник, який пояснює, тлумачить значення слів, показує сферу їхнього використання, подає граматичні, акцентуаційні, правописні, стилістичні характеристики слів, фіксує стійкі словосполучення термінологічного і фразеологічного характеру з розкриттям їхніх значень. Тлумачний словник визначає лексичні норми літературної мови на певному етапі її розвитку. Розміщення слів у тлумачному словнику алфавітне. Кожне значення слова проілюстровано реченнями-цитатами з художньої, наукової літератури, публіцистики, фольклору. При реєстрових словах подано інформацію про їхні граматичні характеристики, стилістичне забарвлення.

В українській лексикографії

Найвищим досягненням української лексикографії стало видання одинадцятитомного “Словника української мови” – першого тлумачного словника української мови, найповнішого та найбагатшого зібрання її лексики та фразеології. Словник, виданий упродовж 1970 – 1980 років, містить близько 135000 слів.

Помітним явищем у розвитку української лексикографії стала поява словників, присвячених мові окремих письменників: “Словник мови Шевченка”, “Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка”. Готуються нові словники, присвячені описові словесних скарбів із творів найвидатніших майстрів українського художнього слова. Як уже відзначалося, серед тлумачних словників важливе місце посідають словники іншомовних слів.

1974 року побачив світ “Словник іншомовних слів” за редакцією академіка О. С. Мельничука, підготовлений співробітниками Головної редакції Української Енциклопедії. Словник дає коротке пояснення слів і термінів іншомовного походження, які перебувають у науковому обігу, вживаються в сучасній українській пресі, художній літературі. 1985 року вийшло друге видання цього словника.

СЛОВНИК МОВИ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

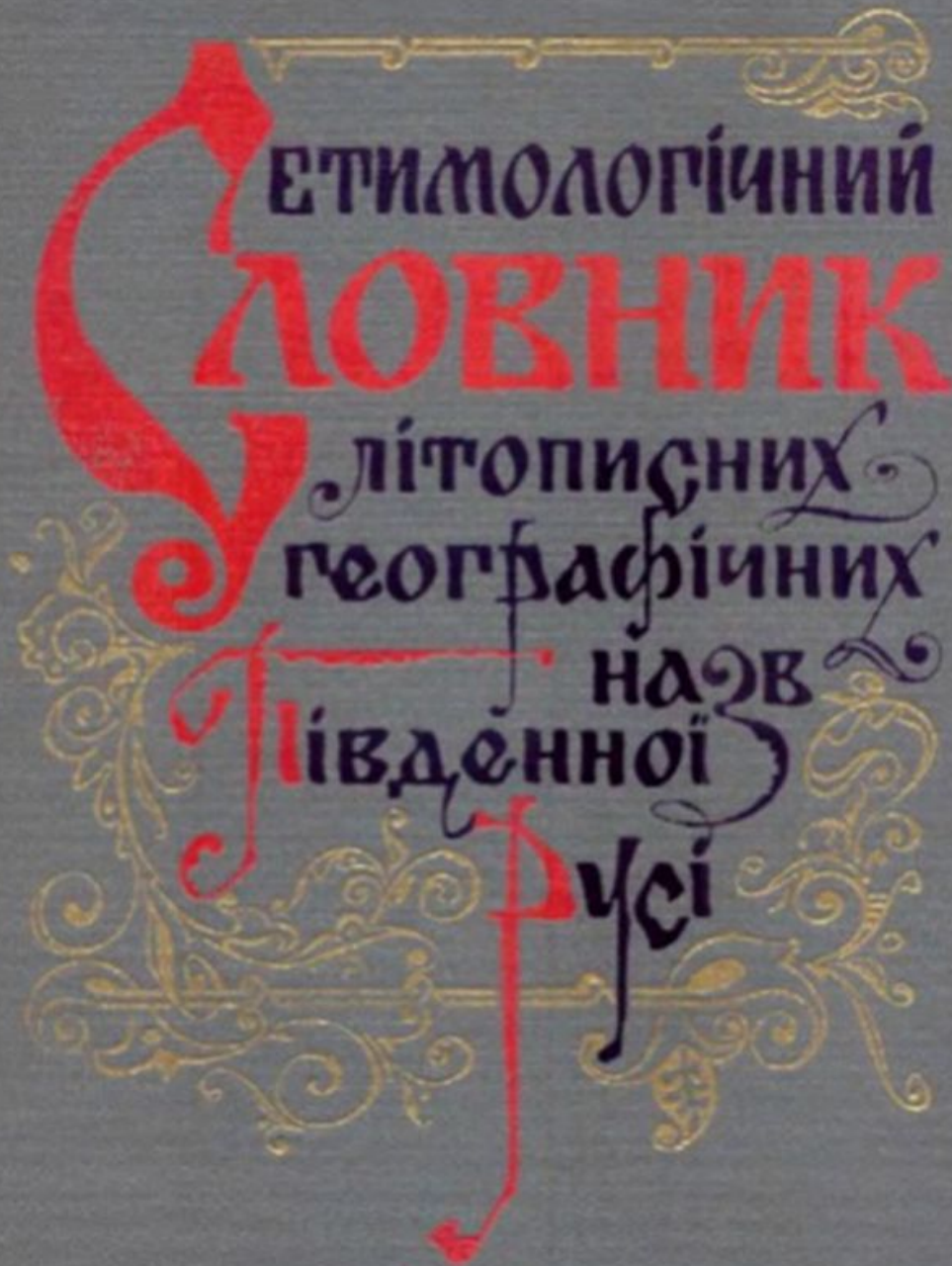
(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ
«НА КРИЛАХ ПІСЕНЬ»)

Частина 1
(А-М)

ЕТИМОЛОГІЧНІ СЛОВНИКИ

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ
СЛОВНИК
літописних
географічних
назв
Південної
Русі

Етимологічний словник – лексикографічна праця, в якій з'ясовується походження й істинне значення слова, реконструюється його найдавніша форма, визначається, чи слово споконвічно належить певній мові, чи запозичене, як воно утворилося, яка ознака покладена в основу назви тощо. Ці словники можуть бути повними і короткими, словниками однієї мови і групи споріднених мов.

ЕТИМО- ЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

А
Г

ТОМ 1

В українській лексикографії

Великим здобутком української лексикографії є створення Етимологічного словника української мови, укладеного в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні. У словнику знаходять етимологічне висвітлення зафіксовані в ХІХ і ХХ ст. слова української літературної мови й українських діалектів, як здавна успадковані, так і запозичені з інших мов. Він охоплює матеріали пам'яток української мови.

Словники синонімів, антонімів, паронімів

Святослав
Караванський

ПРАКТИЧНИЙ
СЛОВНИК
СИНОНІМІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Словники синонімів, антонімів, паронімів теж значною мірою сприяють піднесенню мовної культури, розвивають навички стилістичної майстерності. Увага до синонімічних, антонімічних засобів допомагає збагачувати вираження думок і почуттів, досягати більшої точності, емоційності мовлення. Ставилась мета не лише дати тлумачення компонентів антонімічних пар та проілюструвати їхнє вживання, а й показати антонімічні слова в живих контекстуальних зв'язках, особливості сполучуваності антонімів, уживання їх у фразеологічних зворотах.

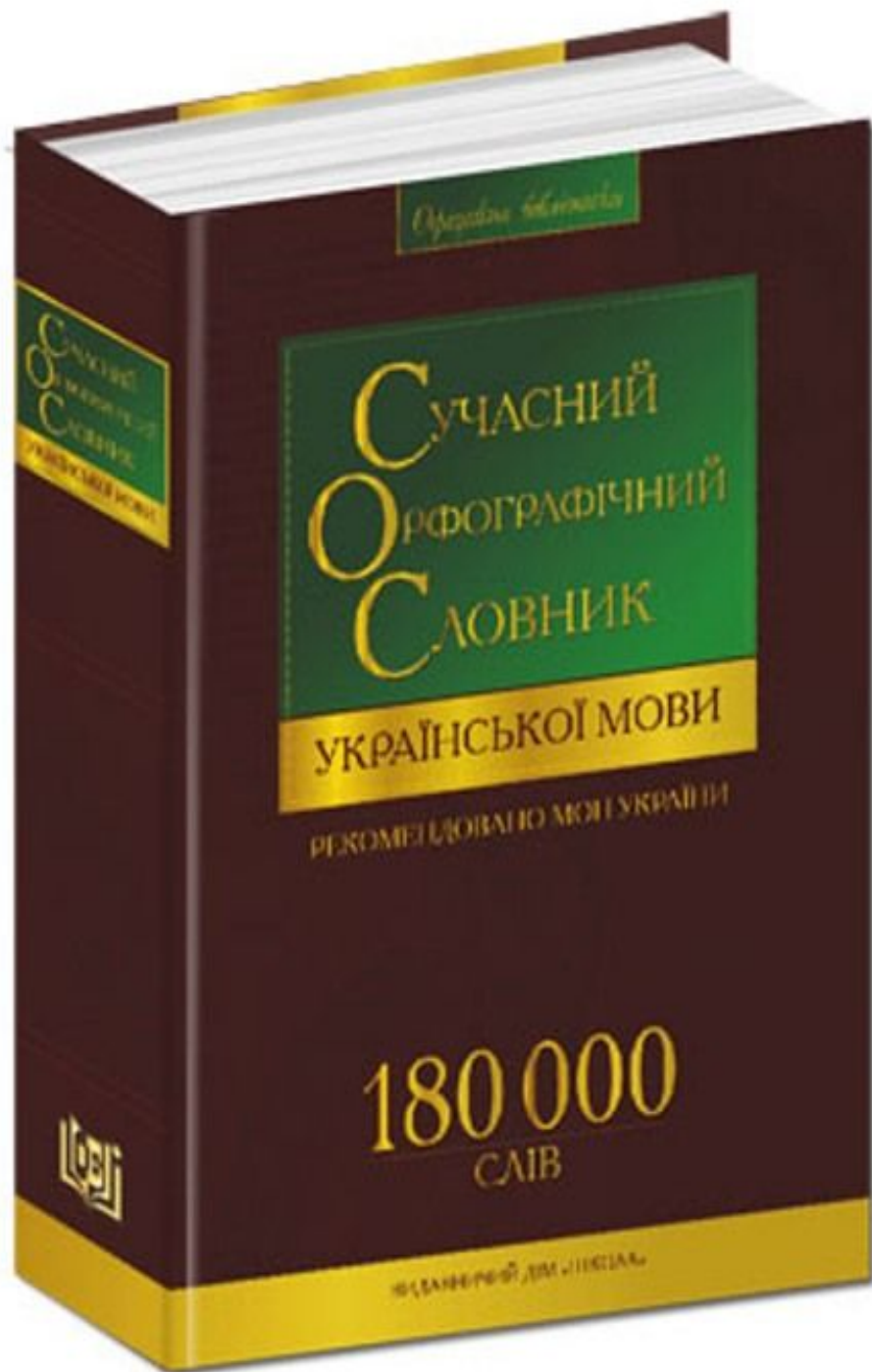
ДІ ГРИНЧИШИН
О.А. СЕРБЕНСЬКА

СЛОВНИК ПАРОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У 1986 р. вийшов “Словник паронімів української мови”. Словник є першою спробою в українській лексикографії опису паронімів – близьких за звучанням, але різних за значенням і написанням слів. Описано понад 1000 паронімів, які найчастіше зустрічаються в шкільних підручниках, у навчальних посібниках, науково-популярних книжках, публіцистиці, художній літературі, побутовому мовленні.

Орфографічні, орфоепічні
та інші словники
правильності мови

Українські орфографічні словники видавалися досить часто ще в 20-х роках, але зі зміною правопису у 1946 р. постала потреба в нових словниках цього типу. Колектив науковців Інституту мовознавства ім.О.О.Потебні створив великий (з реєстром до 114 000 слів) “Орфографічний словник української мови” (1975, 1977).

СЛОВНИКИ УКРАЇНИ

ДЛЯ ШКОЛЯРІВ ТА СТУДЕНТІВ

ОРФОЕПІЧНИЙ СЛОВНИК

УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ

У зв'язку з деякими змінами в правописі сучасної української мови виникла потреба в нових словниках. У 1994 році було видано відповідний словник. До орфографічного своїм практичним призначенням наближаються словники акцентологічні та орфоепічні, тобто словники нормативного наголошення слова і правильної вимови.

ОРФО- ЕПІЧНИЙ СЛОВНИК

У 1984 р. вийшла праця М. І. Погрібного – “Орфоепічний словник”. У словнику вміщено близько 44 000 слів. Він подає вимову і наголос слів відповідно до загальноприйнятих літературних норм. Останнім часом з'являються словники комплексного характеру, в яких відомості про написання, вимову поєднуються з інформацією про особливості слововживання. Широко представлені власні назви, аббревіатури.

СЛОВНИК ТРУДНОЩІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У 1989 р. вийшов “Словник труднощів української мови” за редакцією С.Я. Єрмоленко, в якому пояснюється написання й вимова слів, словотворення, дається граматична і стилістична характеристика слів, наводяться приклади сполучуваності слів, зокрема керування. У словнику зібрано найскладніші випадки, які викликають труднощі у мовленні.

Фразеологічні словники

ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

КНИГА
2

Уживання фразеологічних зворотів збагачує мову, надає їй яскравої емоційної забарвленості, виразності. Чимало фразеологічних довідників присвячено прислів'ям та приказкам — справжнім перлинам народної мудрості. 1993 року вийшов “Фразеологічний словник української мови” у двох книгах. Це своєрідний підсумок попередніх надбань у систематизації української фразеології, зібрання найуживаніших сталих словосполучень з їхніми різноманітними функціональними характеристиками.

Список використаної

літератури

1. Башнякова Н. П. та ін. Російсько-український словник синонімів / Н. П. Башнякова, Г. П. Вишневська, М. М. Пилинський, Л. О. Родіна та ін.; За ред. М. М. Пилинського. — К. : Освіта, 1995. — 265 с.
2. Бродовська В. Й., Патрик І. П., Яблонко В. Я. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові: Словник. — 2-ге видання. — К. : ВД “Професіонал”, 2005. — 224 с.
3. Гіптерс З. В. Короткий культурологічний словник-довідник. — Львів : ЛБІНБУ, 2004. — 127 с.
4. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. — К. : Рідна мова, 2000.
5. Загородній А. Т., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. — 4-те вид., випр. та доп. — К. : Т-во “Знання”, КОО; Л. : Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. — 566 с.
6. Короткий тлумачний словник української мови: Близько 7000 слів / За ред. Д. Г. Гринчишина. — К. : Вид. центр “Просвіта”, 2004. — 608 с.
7. Ничкало С. А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. — К. : Либідь, 1999. — 208 с. — Укр. і рос. мовами.
8. Німецько-українсько-російський словник / Упор. Е. І. Лисенко, М. Р. Корольова, Л. І. Сергеева. — К. : Освіта, 1991. — 240 с.